

Ve vzdělávání nadaných jsou stále nedostatky

DANIELA KRAMULOVÁ

Aktuálně platná Koncepce podpory rozvoje nadání a péče o nadané na období let 2014–2020 uvažuje o nadaných jako o skupině žáků, jejichž speciální vzdělávací potřeby (SVP) zahrnují rozvíjení nadání v kognitivní oblasti i v dalších složkách – umělecké, technické, sportovní... To otevírá prostor pro hledání a podporu nadaných nejen mezi žáky, kteří vyhrávají matematické a jiné olympiády, ale i těch, kteří přicházejí s vlastními řešeními úloh. A to mezi žáky s jiným úhlem pohledu, s podnikavými nápady, mezi technickými nadšenci, zvidanými kutily atd.

Vedle dalších podpůrných opatření může ředitel školy na základě vyhlášky č. 27/2016 Sb. vytvářet skupiny žáků stejného či různých ročníků v některých předmětech, rozšířit obsah vzdělávání, umožnit žákovi účast na výuce ve vyšším ročníku nebo formou stáže na jiné škole.

Objevit a rozvinout každý talent

Arcibiskupské gymnázium v Kroměříži si klade za cíl objevovat v každém žákovi specifický talent. „Ve škole funguje koordinátor péče o nadané, který komunikuje s třídními učiteli a vyučujícími,“ říká pedagogická asistentka Veronika Šišková. Škola spolupracuje s Mensou, proto mají žáci možnost pravidelného testování, které zároveň podporuje další vyhledávání talentů.

„Podle platné legislativy musí být žák vyšetřen v pedagogicko-psychologické poradně. Doporučujeme jim PPP v Kroměříži, se kterou jsme navázali výbornou spolupráci založenou na pravidelné komunikaci a konzultacích. Nadaní žáci ve škole dostanou příležitost, představíme jim možnosti jejich rozvoje a různé aktivity, které často souvisejí s vyšším typem studia. Navázali jsme spolupráci s několika univerzitami, také se společnostmi zaměřenými na práci s nadanými žáky – Mensa, Talnet, CTM, Yoda Mentorship... Někteří žáci studují podle individuálního vzdělávacího plánu.“

Nabízíme individuální konzultace, kroužky a nepovinné předměty rozvíjející talent (japonština, jazyková příprava na FC, programování v CAD a 3D tisk, fotografování s profesionálním fotografem), oblíbené jsou letní chemické laboratoře, jazykové pobyty v zahraničí, debatní klub, tvůrčí psaní, odborné exkurze, přednášky s odborníky-absolventy. Výuka některých předmětů je vedena metodou CLIL,“ říká Veronika Šišková. Populární jsou stáže na různých pracovištích Akademie věd. Úlohou koordinátora je i pohlídat absenci ve výuce

v rozumných mezích, doplnění učiva a v neposlední řadě i spolupráce s rodiči.

Vedou olympiády a soutěže

V tematické zprávě České školní inspekce Vzdělávání nadaných, talentovaných a mimořádně nadaných dětí a žáků z roku 2016, jež se kromě MŠ a ZŠ zabývá 523 středními školami ze všech krajů, ČŠI uvádí že, 46,6 % z těchto SŠ má pracovníka pověřeného koordinací péče o nadané. Nejčastěji je to výchovný poradce, řídčejí zástupce vedení školy (ředitel, jeho zástupce), případně koordinátor ŠVP či školní psycholog. ČŠI konstatuje, že situace v této oblasti je stále neuspokojivá.

Dotazníkové šetření potřeb SŠ a VOŠ, které realizuje projekt Podpora krajského akčního plánování (P-KAP), ukazuje, že v kontextu dalších tematických oblastí akčního plánování nehraje podpora společného vzdělávání stěžejní roli. 93,3 % z 1 293 škol uvádí, že eviduje žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, a 86 % deklaruje, že vyučující volí formy, metody a styl výuky v souladu se SVP žáků.

Nicméně při mapování stavu inkluze na SŠ a VOŠ formou polostrukturovaných rozhovorů se ukazuje, že vyučující mají podstatně častěji na mysli potřeby žáků s určitými poruchami či handicapem než SVP nadaných. Ke konci května 2020 bylo v rámci mapování osloveno 1 032 SŠ a VOŠ v celé republice. Z rozhovorů vyplývá, že mnoho respondentů při vymezování okruhu žáků se SVP na nadané zapomíná, což vede v praxi často k tomu, že s jejich speciálními vzdělávacími potřebami nepracují a nadání žáků systematicky nerozvíjejí. Situaci nepomáhá ani fakt, že širší veřejnost zatím také výrazněji nevnímá, že by nadaní žáci potřebovali nějakou podporu.

ČŠI ve své zprávě konstatuje, že většina ŠS ve svých strategických dokumentech plánuje rozvoj nadání, péče o nadané je často ukotvena přímo v ŠVP, což považuje inspekce za klíčové. Podle zjištění ČŠI však patří k nejčastějším rozvíjejícím aktivitám nejrůznější soutěže a olympiády, což podle ní není optimální. V šetření P-KAP uvedlo 46 % škol, že vyučující realizují pedagogickou diagnostiku žáků a v souladu s vyhodnocenými výsledky volí formy a metody výuky. O rozšiřování a prohlubování učiva pro nadané žáky však referuje jen 38 % škol, nejčastěji gymnázia (65 % z nich). Pouze 34 % škol zajišťuje žákům aktivity nad rámec školní práce, které směřují k rozvoji dovedností a schopností (v této aktivitě vedou SOU s 35 %, SOŠ ji uplatňují v 31 % a gymnázia v 34 %).

Polostrukturované rozhovory při mapování inkluze odhalují, že pro rozvíjení práce s nadanými je velmi důležitý postoj vedení školy, který je jakýmsi předobrazem postoje učitelů: to, co někde jde, v jiných typově stejných školách a ve shodných oborech nejde... Jednoznačně pozitivní roli sehrávají dobře fungující školní poradenská pracoviště. Zatím se ukazuje, že práce s nadanými je častěji záležitost individuální než systémová. Školy umožňují nadaným kontakt s univerzitami, výzkumnými pracovišti, nabízejí zájmové kroužky vedené odbornými pedagogy – nadaným žákům se určitým způsobem věnují, z rozhovorů však vyplynulo, že pedagogům mnohdy chybí metodické materiály, jak s těmito žáky pracovat.

Diferenciace uvnitř tříd i napříč nimi

Svobodná chebská škola, spojující úplnou ZŠ a gymnázium s osmiletým vzdělávacím programem, patří k těm, které se na identifikaci a podporu nadaných žáků cíleně orientují. Podpora nadaných ve škole vychází z Gardnerovy teorie mnohočetné inteligence. Ing. Jindřich Papež, zástupce ředitelky, říká: „Pro práci s nadanými dětmi, stejně jako pro práci s dětmi s poruchami učení, zavádíme ve skupinách diferenciaci. Ta může být vnější nebo vnitřní.“

Vnější diferenciaci představuje rozdělení žáků do skupin podle jejich schopností nezávisle na věku. Je to velmi účinná metoda, jak však připouští J. Papež, její realizace je v prostředí ŠVP a při vytváření rozvrhů dost náročná. „Ve skupinách je

možno volit problémový způsob výuky nebo naopak způsob, který klade více důrazu na výklad a procvičení.“

Vnitřní diferenciaci klade podle Papeže vysoké nároky na morálku, autoritu a řídicí schopnosti učitele. Je náročnější než klasická frontální výuka. Velmi důležité je ohlídat, aby v rámci vnitřní diferenciaci nedošlo k rozpolcení třídy na skupiny „hloupých“ a „chytrých“, tohoto rizika by si měl být každý pedagog vědom. Střídání obou metod v návaznosti na předmětové vazby umožňuje, že skupiny s vnější diferenciací nejsou pro všechny předměty stejné, mohou se měnit podle předpokladů i výsledků žáků v dané vzdělávací oblasti. Je to zároveň i určitá prevence trvalejšího „zaškátulkování“ žáků v rámci vnitřní diferenciaci.

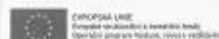
Dobré klima podporuje rozvoj žáků

Závěrem důležitý poznatek ze zprávy ČŠI: „Až na výjimky se ředitelé středních škol domnívají, že klima jejich školy významně přispívá k rozvoji nadání žáků, přičemž více než třetina je o tom rozhodně přesvědčena (...) (...) ředitelé středních škol považují vnitřní klima za faktor, který významně podporuje podmínky pro rozvoj každého žáka.“

Školy zapojené v akčním plánování často uvažují o soustavné péči o školní a třídní klima v rámci obsahových oblastí Podpora inkluze či Podpora kariérového poradenství vč. prevence předčasných odchodů ze vzdělávání. V péči o školní klima je významné zapojení školního poradenského pracoviště, stejně jako vzdělávání pedagogických pracovníků i vedení školy. V samotné práci s nadanými může být užitečným zdrojem informací Talentcentrum Národního pedagogického institutu České republiky a jeho webový portál Talnet.

PhDr. Daniela Kramulová,
publicistka projektu P-KAP, Národní
pedagogický institut České republiky

Potřebujete radu odborníka?

Využijte naši bezplatnou poradenskou službu pro předplatitele

Dotazy přijímáme písemnou formou na e-mail redakcers@rizeniskoly.cz

